

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Õiguskantsleri Kantselei
info@oiguskantsler.ee

Teie 13.08.2025

Meie 24.10.2025

nr 7-
7/241678/2505938
nr 10-2/6804

Vastus soovitusetele

Lugupeetud pr Madise

Tegite Justiits- ja Digiministeeriumile soovitusel seoses vanglas perioodil 1.09.2024-1.09.2025 toimunud surmadega. Soovitusel puudutasid järelevalvet ja ohutut kinnipidamist, kambri seisukorda ja voodivarustust, esmast tervisekontrolli, üksikvangistuses viibivate inimeste jälgimist ning üledooside ja raviga seonduvat. Palusite Justiits- ja Digiministeeriumilt ja haiglatelt tagasisidet 24. oktoobriks 2025. Käesolevaga vastame Teie Justiits- ja Digiministeeriumi vastutusvaldkonda puudutavatele soovitusetele.

Täna Teid soovitusete eest ja vastan neile järgnevalt. Inimese elu kaitsmine on vanglateenistuse olulisim ülesanne. Vanglateenistus on aastate vältel püüdnud pidevalt parendada tööprotsessides infovahetust, märkamist, suurendada inimlikku kontakti, pakkuda rohkem mõtestatud tegevusi süsteemselt, et ükski juhtum ei jääks tähelepanuta ja inimene saaks vajalikku tuge ja abi. Oleme töötanud selle nimel, et leida üles kohad, kus saame parendada tööprotsesse, teenistujate väljaõpet ja kasutada nutikamalt tehnilisi vahendeid, mis meie eesmärke surmajuhtumite ennetamisel toetaksid. Oleme suurendanud teenistujate teadlikkust, koolitanud nii ametnikke kui töötajaid, kes kinnipeetavatega kokku puutuvad, et kõigil oleksid vajalikud teadmised ja oskused nii info edastamise, jälgimise kui sekkumise vaatest. Samuti on vanglates sisse seatud nn pehmed kambrid ning kasutusele võetud ohutust materjalidest riideesemed inimestele, kes on endale ohtlikud. Surmajuhtumite ennetustöö on järjepidev, vangla tegeleb inimesega, loob keskkonna ja võimalused, et inimesel oleks igakülgne vajalik tugi nii sekkumis- ja hõivetegevuste kaudu kui ka emotsionaalselt, nt peresuhete soodustamise kaudu. Vanglateenistuses koolitatakse teenistujaid järjepidevalt. Kinnipeetavatele pakutakse vajalikku inimlikku tuge, toetavaid tegevusi ja soodustatakse perekondlike suhete säilimist.

Paraku ei ole võimalik kõiki juhtumeid ära hoida. Kohtupraktika on järjekindlalt kujunenud suunas, mis eelistab läbiotsimiste arvu vähendamist ning leebemate järelevalvemeetmete rakendamist. See omakorda tähendab vanglateenistuse jaoks vajadust tagada sama tasemega järelevalve oluliselt piiratumate võimalustega. Näiteks on viimase kahe aasta jooksul oluliselt suurenenud külastajate katsed tuua vanglasse sisse narkootilisi aineid. Seda kinnitavad vanglate reoveeproovid, kinnipeetavate narkojoobe tuvastamise testitulemused ja kriminaalmenetlustes kogutud teave. Tehnilised vahendid ei võimalda kahjuks kõiki narkootilisi aineid tuvastada ja tõsi on, et lahti riietumisega läbiotsimise puhul on keelatud esemete ja ainete avastamine tõenäolisem kui tehnikavahendi abil.

Järelevalve ja ohutu kinnipidamine

Videovalve on riskipõhise töökorralduse osa, mis täiendab vahetat visuaalset järelevalvet. Olukorra muutumist saab märgata teenistuja, kes jälgib videopilti pidevalt ja tähelepanelikult. Ametnikud on koolitatud märkama ohte, sh aru saama, millal võib olla vaja kambris siseneda või kontrollida, kas

inimesega on kõik korras. Selleks on vanglates personalile üle räägitud, et infovahetus eri struktuuriüksuste ja ametnike vahel peab olema järjepidev. Vanglad tagavad töökorraldusega, et infovahetus ja koostöö üksuse ja peavalve vahel toimiks hästi. Videovalve peab olema pidev, kui üksuse ametnikud on parajasti hõivatud, teavitatakse peavalvet, et viimane jälgiks kaamerapiltide aegadel, mil üksus seda ise teha ei saa. Samuti arendame vanglateenistuses tehisarul põhinevaid tarkvaralahendusi, mis võimaldavad tuvastada kaamerapildilt sekkumist vajavad juhtumid.

Nii Viru Vanglas kui ka Tartu Vanglas on kokku lepitud, et kaamerate pildid on nähtavad nii valveruumis kui peavalvekeskuses. Vangla tagab riskirühma kuuluvate isikute puhul regulaarseid vahetuid kontrolle, näiteks reaalse riski puhul tehakse ringkäik sagedamalt kui üks kord tunnis (näiteks kaks või neli korda tunnis ehk iga 30 või 15 minuti järel, vajadusel sagedamini), et saada parem ülevaade kambri toimiva üle. Samuti jälgitakse riskirühma kuuluvaid isikuid (suitsiidiriskiga, joobeseisundis olevad isikud) kõrgendatud tähelepanuga ning ametnikele on tagatud väljaõpe, et sündmustele reageerida kiiresti ja asjatundlikult. Iga kvartal korraldatakse ametnikele õppe- ja teabepäevi, kus analüüsitakse vanglates aset leidnud sündmusi ja nende lahendusi. Arutatakse kitsaskohti, jagatakse praktikaid ning arutatakse läbi parimad lahendused. Kvartaalselt toimuvad ametnikele ka treeningud, kus harjutatakse erinevate sündmuste lahendamist, sh terviserikke korral tegutsemist, kinnipeetava ohjamist, järelevalvetoiminguid ning ohuolukordade maandamist. Instruktorid annavad pärast treeningut ametnikele tagasisidet nende tegevuse kohta, tuues välja õiged tegutsemisviisid, esmased toimingud ja tähelepanu vajavad aspektid. Täiendavalt kasutatakse treeningutel elustamisnukke ja muid õppevahendeid, et arendada ametnike elustamisoskusi ning esmaabi andmise võimekust. Tallinna Vanglas tagab järjepideva videovalve järelevalveüksus (peavalve) ning toimub omavaheline kommunikatsioon peavalve ja üksuse vahel. On esinenud juhtumeid, mil järelevalveüksuse spetsialisti tähelepanelikkus ja kiire reageerimine on võimalikud suitsiidid ära hoidnud. Siiski paiknevad enam riskiga, sh eraldatud kambri viibivad isikud vastuvõtuüksuses ja/või teises üksuses. Enesele ohtlikud isikud on jälgimiskambrites. Alates 2024 aastast lähtuvad kõik vanglad juhiseist „Kinni peetavate paigutamise kord“ millest lähtutakse paigutuste tegemisel koos enesetapu ennetamise standardiga. Paigutamise korra eesmärgiks on sätestada vanglasisesse paigutamise reeglid ning ennetada ja minimeerida paigutamisel tekkivaid võimalikke konflikte ja õigusrikkumisi. Vanglasisesse paigutamine ja/või ümberpaigutamine peab toetama vangistuse eesmärke, kuid samuti vanglas viibiva(te) isiku(te) ja üldise julgeoleku tagamist.

Videovalve kohaldamisega seonduv kajastatakse isikupõhiselt vangiregistris. Lisaks vangiregistris olevatele andmetele toimub pidevalt ka ametnike vahel asjakohase info jagamine. See aitab tagada, et ametnikel on igal ajal suitsiidiriski või enesevigastamisega seotud teave olemas ja võimalik sellest lähtuvalt kohaldada järelevalvemeetmeid, kaasata tervishoiutöötaja või teine ametnik. Vanglad arvestavad ka tervishoiuteenuse osutaja antud hinnangut inimese seisundi kohta, mille põhjal tehakse ka paigutusotsus – pehmendatud kamber ja/või jälgimiskamber.

Alates selle aasta juulikuust on Tallinna Vanglas olemas kaks pehmet vooderdatud kambrit, mida vajaduspõhiselt kasutatakse ning ka Tartu Vanglasse on plaanis ehitada vooderdatud kamber.

Üksikvangistus

Kaameraga kambri paigutamine on vaid üks paljudest meetmetest, mis aitab ära hoida suitsiidiriski realiseerumist, kuid mis ei leevenda riski tekkimisega seotud asjaolusid. Suitsiidiriski ilmnemisel hakatakse kinnipeetavaga tegelema kohe, sh rakendades enesetapu ennetamise juhendit (lisad 1 ja 2).

Veebruaris 2024 töötati Viru Vanglas läbi suitsiidiriskiga kinnipeetavatega tegelemise juhend, mille tulemusena lepit kokku, et üksused koostöös meditsiiniosakonnaga vaatavad üle vangiregistris akuutse suitsiidiriskiga kinnipeetavate juhtumid (juhtumianalüüs). Neil, kellel riski enam ei ole või on see oluliselt maandatud, võetakse kõrge riski märke maha ja neil, kelle puhul on risk tekkinud, lisatakse märke juurde. Nii üksustel kui ka meditsiiniosakonnal tuleb hoida vangiregistri kanded ajakohasena ning anda ülevaadet ka vangla direktorile. Lisaks tõsteti ametnike teadlikkust suitsiidiriskiga kinnipeetavatega tegelemisel, selgitades standardi sisu ja selle olulisust. Näiteks kui on tuvastatud kõrge suitsiidirisk, on see prioriteet ning kinnipeetavaga hakatakse tegelema kohe. Samuti korrastati vangiregistri andmeid, et akuutse suitsiidiriskiga kinnipeetavad oleksid selgemate kriteeriumite alusel kindlaks tehtud. Nendest põhimõtetest on ka kinni peetud, mida kinnitab ka juhtumikorralduse analüüsi tulemus. Toimub järjepidev seire, et igal ajal oleks teada, kui palju suitsiidiriskiga kinnipeetavaid hetkel vanglas viibib. Sellel aastal on viibinud Viru Vanglas 71 suitsiidiriskiga kinni peetavat, kellest akuutse riskiga on praegu 1 kinni peetav isik. Tallinna Vanglas

on olnud sellel aastal viibinud 89 suitsiidiriskiga kinni peetavat, kellest 33 on akuutse riskiga ning Tartu Vanglas on 52 suitsiidiriskiga kinni peetavat, kellest 13 on akuutse riskiga. Parema märkamise ja andmekvaliteedi parendamise kaudu oleme tuvastanud riske rohkem, tänu millele on saavutatud efektiivsem järjepidev seire suurema riskiga vangide üle, kes vajavad suitsiidiriski tõttu ennetavat järelevalvet, seetõttu on suitsiidiriskiga isikute arv mõnevõrra tõusnud.

Lisaks lähtuvad vanglad leevendusmeetmete rakendamise juhendist. Juhendi eesmärk on kirjeldada ja anda suunised ametnikele ning teistele osapooltele, kuidas eraldatud režiimil viibiva isikuga tegeleda ning määrab ära protsessis osaleva vastutava isiku. Juhendi kohaselt alustatakse meetmete programmiga kohe esimesest päevast. Esmane sissekanne sisaldab ülevaadet, miks on isikule täiendavaid julgeolekuabinõusid kohaldatud, milline on inimese üldine meelestatus, keda on kaasatud/teavitatud, vajadusel konkreetne tegevusplaan probleemi lahendamiseks. Kaasamisel lähtutakse põhjustest, miks kinnipeetav tuli paigutada eraldatud kambris. Suitsiidiriskiga ja/või enesevigastamise riskiga kinnipeetavate puhul kasutatakse lisaks veel suitsiidinnetuse standardit. Vajadusel registreeritakse inimene psühhiaatri vastuvõtule, vestlusele teabe- ja uurimisosakonna ametniku juurde või kaasatakse sotsiaaltöötaja/psühholoog. Igapäevaselt vestleb inspektor-kontaktisik eraldatud režiimil viibijaga, vajadusel ka järelevalveametnikuga ning teeb kogutud infost sisukad/informatiivsed kanded vangiregistrisse. Vajadusel annab inspektor-kontaktisik elukambrisse toetavateks tegevusteks vajalikke esemeid (spordivahend, joonistamistarbed, lisalugemist vms). Lisaks võib inspektor-kontaktisik kokku kutsuda asjassepuutuvad teenistujad ühiseks aruteluks. Kui kinnipeetav on üksikvangistuses 10 päeva, peab inspektor-kontaktisik hiljemalt viimasel päeval tegema ettepaneku üksikvangistuse lõpetamiseks või jätkamiseks. Üksikvangistuse kohaldamise jätkamiseks peavad olema kaalukad ja sisulised põhjused. Keskmiselt viibib Viru vangla kinnipeetav 2025. a lukustatud kambris 12,09 päeva, võrdluseks, 2024. a oli see 14,18 päeva ja 2023. a 28,8 päeva. Leevendusmeetmete rakendamise ja sekkumistegevuste mõjuna on vanglad leidnud, et see vähendab ka lukustatud kambris paiknemise päevade arvu keskmist. Seega täidavad vanglate meetmed oma eesmärgi.

Muudatused on tehtud ka infovahetuse korraldamisel. Praegu edastatakse esmane info alati raadiosaatjaga. Lisaks harjutatakse vanglas sündmustele reageerimist miniõppustel. Tallinna Vanglas viib sekkumistegevuste osakond läbi esmavestlused ja/või kajastab ühe kohtumise all lühikese ülevaate juba toimunud, et info oleks järjepidev ja asjakohane. Vastavalt vajadusele kaasatakse sekkumistegevuste osakonna inimesed programmi läbiviijate hulka. Kui kinnipeetav keeldub programmi meetmetest, siis koolis ja tööl käimine siiski jätkub, samuti ka huvitegevus. Kontaktisik kajastab vähemalt kord nädalas kohtumised vangiregistris, mis aitab tagada, et registris on ajakohane teave. Vangla planeerib kõikide juhtumite kajastamise järgselt sekkumistegevuste osakonna teenistujatega kohtumised. Vähemalt 1-2 korda nädalas vestlevad Tallinna Vangla valvurid eraldatud kambris olijaga ja teevad kogutud infost informatiivse päevikukande vangiregistrisse. Inspektor-kontaktisikuga toimuvad vestlused vähemalt kahel korral nädalas.

Sõltuvused ja üledoosid

Vanglad tagavad sõltuvushäiretega inimestele vaimse tervise teenused ning vanglad ja haiglate meditsiini osakonnad (MO) teevad nende inimeste aitamisel koostööd. Võõrutus- või metadoon-asendusravi ja raviga seonduva nõustamisega tegeleb MO, vangla korraldab sõltuvusravi ja taastumist toetavaid tegevusi.

Vanglates kohapeal töötavad vaimse tervise õed, kes järjepidevalt tegelevad kinnipeetavatega, kes vajavad vaimse tervise teenuseid. Samuti on Tallinna Vangla MO-s tööl psühhiaater, kes on spetsialiseerunud sõltuvustele.

Käesolevaks aastaks planeeriti kõigile teenistujatele vaimse tervise esmaabi koolitused ja aruteluringid. Koolituse töötas välja Peaasi.ee Vanglateenistuse sisendi alusel. Hetkeseisuga on koolituse läbinud ja aruteluringis osalenud 527 teenistujat ning aasta lõpu seisuga on kõik ametnikud antud koolitusel osalenud. Täiendava koolituse said need teenistujad, kes viivad läbi aruteluringe, kus keskendutakse sellele, mida õppevideodes nähti ning kuidas seda kõike igapäevatoos rakendada. Koolituse eesmärk oli anda vanglateenistujatele kriisituhtluseks vajalikud tööriistad. See tähendab, et videomaterjalides selgitati juhtumipõhiselt näidete abil, kuidas peaks toimima ja mida meelde jätma. See annab julguse ja oskuse suhelda kinnipeetavatega kriitilistes olukordades (sh näiteks süüdimõistva kohtuotsuse kättesaamine või esmakordne reaalne vanglakaristus).

Narkootiliste ainete vanglasse jõudmise tõkestamiseks tegeletakse mitmekülgset ja järjepidevalt vanglas viibivate inimeste sõltuvusravi ja taastumisega. Mida paremini inimene oma uimastisõltuvusega toime tuleb, seda väiksem on tema vajadus ja soov uimasteid tarvitada. See võib omakorda vähendada katseid saada vanglasse keelatud aineid ja üledoosist põhjustatud surmajuhtumeid. Vanglateenistus tagab kinni peetud isikutele vastavalt vajadusele ka erinevaid programme ja sekkumisi, mis aitaksid neid toime tulla oma sõltuvusega pärast vanglast vabanemist.

Läbiotsimiste praktikad on ajas muudetud ja täielikke (lahtiriietumisega) läbiotsimisi tehakse kohtupraktikast lähtudes vähem. Sellest tulenevalt on kasvanud püüded külastustele kaasa võtta narkootilisi aineid. See viitab vajadusele panustada edasistes tegevustes sõltuvusravile. Keelatud ainete tarvitamise kontrollimiseks tehakse kõikides vanglatest regulaarselt narkoteste ja reovee seiret.

Tallinna vangla sõltuvusrehabilitatsiooniüksuses on kasutusel sotsiaalprogrammid ja sekkumistegevused: „Eluviisitreening“, „Usk ja teadmine“, kristlik programm „Igapäevane valik“. Toimivad tugigrupid ja toetavad tegevused: narkootiliste ainete põhiste töövihkute täitmine; kogemusnõustaja ja nõustajate poolt pakutavad teenused; töövihiku „Tagasilanguse ennetamine“ täitmine ja analüüsimine ning vajaduspõhiselt töövihikute „Stress“ ja „Viha ja kriitika“ täitmine ja analüüsimine. Lisategevused vastavalt vajadusele ja võimalustele: igakuised Anonüümsete Narkomaanide (AN) kohtumised (külalisesinejad); AN elusektsioonipõhine iseseisev tugigrupp; motiveerivad vestlused sõltuvusprobleemidega tegelemiseks (motiveeriv intervjuueerimine); sõltuvusteemaliste materjalide iseseisev lugemine; psühholoogi ja sotsiaaltöötaja individuaalnõustamine; kristlaste tugigrupp, muud vajaduspõhised sotsiaalprogrammid. Olenevalt programmist ning kinnipeetava vajadustest võivad need kokkusaamised toimuda kas individuaalselt või grupis 1-3 korda nädalas. Lisaks programmidele on ka muud toetavad tegevused sõltuvusrehabilitatsiooni ja post rehabilitatsiooni osakonnas: sportlikud tegevused; jooga; loovtegevuste ringid (nt maalimine, muusikaring); vabaaja meelelahutus (nt filmiõhtud; õppekõõgis toiduvalmistamine, ühistevõtted õues); jalutuskäigud spordiväljakul; terviseõunad. Üldjuhul toimuvad loovtegevuste ringid 1 kord nädalas ning kinni peetud isik võib osaleda mitmes erinevas huviringis.

Kambri seisukord ja turvaline voodivarustus

Kambrite seisukord vastab õigusaktiga kehtestatud nõuetele, st võimaldab teatud mugavuse ja sisustuse, kuid ka vajalikul tasemel järelevalve tagamise. Kambri seisukorda kontrollitakse põhjalikumalt kaks korda päevas loenduste ajal, kuid ka kogu päeva vältel muude kambri tehtavate toimingute raames. Kui kambri seisukord ei vasta tingimustele (nt katkine mööbel, visuaalsel vaatlusel potentsiaalselt ohtu kujutada võivad esemed vms kambrielementid) kasutatakse võimalusel teist kambrit ja kambri tehakse vajalikud parandused tagamaks, et nende seisukord ei ole enesevigastuste ja suitsiidiriskiga kinnipeetavatele ohtlikud. Kahjustatud kambritesse isikuid ei paigutata.

Praegu on Viru Vanglas kasutusel rebenemiskindlad padjad ja tekid. Rebenemiskindlat lina ei kasutata, kuna seda on võimalik ka ilma katki tegemata kasutada poomisvahendina. Kuna alternatiivseid lahendusi ei ole vanglas leidnud, võetakse vajadusel suitsiidikalduvusega kinnipeetavalt kambrit lina ära. Rebenemiskindlat riietust on testitud seni Viru Vanglas, kuid kuna testimisega tuli välja, et kinnipeetavatele riietus ei meeldinud ning nad keeldusid seda kandmast, siis seda kohustuslikuks kandmiseks ei väljastata. Hetkel väljastatakse kõikides vanglates suitsiidiriski puhul kinnipeetavale ajutine riietus, mis on valmistatud sellisest materjalist, millest ei oleks võimalik teha poomisvahendit.

Me oleme tänulikud soovitude ja parendusettepanekute eest ning kinnitame, et kasutame neid oma praktika järjepideval arendamisel. Loodan, et ülaltoodu kinnitab seda.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Rait Kuuse
asekantsler

Lisad: Lisa 1 – Enesetapu ennetamise juhised vastu võtmisel
Lisa 2 – Enesetapu ennetamise juhised vangistuse ajal

Kätlyn Samra
katlyn.samra@justdigi.ee